

Warszawa, 27-04-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.071.21.2022.AT

**Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Przewodniczący
Komisji Ustawodawczej
Senator RP
Senat Rzeczypospolitej Polskiej
ePUAP**

Szanowny Panie Przewodniczący,

w odpowiedzi na pismo z dnia 14 kwietnia 2022 r. (znak: BPS.DKS.KU.0401.14.2022), **dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz ustawy – Prawo oświatowe (druk senacki nr 693)**, uprzejmie informuję, że Rzecznik Praw Obywatelskich akceptuje wskazany kierunek zmian, zauważając, że uwzględnia on w dużym stopniu postulaty zgłaszane przez samorządy oraz środowiska edukacyjne.

Projekt przewiduje istotne ułatwienia w organizacji systemu oświaty z myślą o dzieciach i młodzieży oraz ich rodzicach przybyłych z Ukrainy, m. in. poprzez tworzenie

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Tel. centr. (+48 22) 55 17 700
Infolinia obywatelska 800 676 676
biurorzecznika@brpo.gov.pl
bip.brpo.gov.pl

domowych punktów wychowania przedszkolnego, zniesienie konieczności uzyskania zezwolenia ministra przy otwieraniu oddziałów międzynarodowych, odstąpienie od stosowania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania, zwolnienie uczniów z obowiązku przystąpienia do egzaminu ósmoklasisty, zapewnienie możliwości korzystania z dodatkowej, bezpłatnej nauki języka polskiego uczniom z oddziałów przygotowawczych. Przewiduje także finansowanie realizacji tych zadań z budżetu państwa, co prawdopodobnie odpowiada na oczekiwania jednostek samorządu terytorialnego.

Pewne wątpliwości Rzecznika związane są z art. 1 pkt 6 projektu ustawy, który dodaje w ustawie z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 583, 682, 683 i 684) art. 59b ust. 3 o treści: „Uczeń, o którym mowa w ust. 1, decyzją dyrektora szkoły, może zostać przyjęty do pierwszej klasy szkoły ponadpodstawowej po zakończeniu rekrutacji, jeżeli szkoła dysponuje wolnymi miejscami”.

Należy mieć na uwadze fakt, że rekrutacja na rok szkolny 2022/2023 będzie przebiegała w warunkach zwiększonej liczby kandydatów do szkół ponadpodstawowych. Kandydaci najczęściej wybierają licea ogólnokształcące, co oznacza, że wolne miejsca zostaną w szkołach cieszących się mniejszym zainteresowaniem uczniów i uczennic (np. w szkołach branżowych). Młodzież z Ukrainy znajdzie się zatem w zdecydowanie gorszej pozycji wyjściowej w porównaniu z rówieśnikami z Polski, co może prowadzić do zarzutów nierównego traktowania oraz naruszania zasady równego dostępu do nauki.

Rzecznik pragnie w tym zakresie wskazać na przepisy Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 119 poz. 515), która w artykule 22 ust. 2 przewiduje, że państwo przyzna uchodźcom możliwie najbardziej korzystne traktowanie, a w każdym razie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje w tych samych okolicznościach cudzoziemcom, w zakresie szkolnictwa innego niż szkolnictwo podstawowe. Ponadto Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty, sporządzona w Paryżu dnia 15 grudnia 1960 r. (Dz. U. z 1964 r. Nr 40 poz. 268), w art. 3 wymienia obowiązki państwa w celu

wyeliminowania lub zapobieżenia dyskryminacji, m. in. umożliwienie cudzoziemcom zamieszkującym terytorium danego kraju takiego samego dostępu do oświaty jak swym własnym obywatelom. Art. 4 tej konwencji zobowiązuje państwa do opracowywania, rozwijania i wprowadzania w życie polityki ogólnopaństwowej, która by miała na celu zapewnienie za pomocą metod dostosowanych do warunków i zwyczajów narodowych - jednakowych możliwości i jednakowego traktowania w dziedzinie oświaty. Zgodnie z tym przepisem państwa mają sprawić, aby oświata na poziomie średnim w różnych jej formach stała się powszechnym dobrem, i zapewnić, aby była dostępna dla wszystkich; sprawić, aby oświata na poziomie wyższym była dostępna dla wszystkich na zasadzie pełnej równości i w zależności od indywidualnych uzdolnień; zapewnić przestrzeganie przewidzianego ustawami obowiązku szkolnego. Z tego względu należy dołożyć starań, aby młodzież z Ukrainy mogła kontynuować naukę na odpowiednim profilu nie tylko wtedy, gdy pozostaną dla niej wolne miejsca. Znaczenie powinny mieć także zdolności, wiedza i umiejętności uczniów i uczennic nabyte w dotychczasowym procesie kształcenia, a także ich ambicje i plany życiowe.

Rzecznik jest świadomy faktu, że powyższe regulacje są proponowane w reakcji na nadzwyczajną sytuację oraz w trybie pilnym, z uwagi na bliski termin zakończenia roku szkolnego. Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. poz. 645) deklarację w zakresie języka obcego nowożytnego, z którego uczeń przystąpi do egzaminu, uczniowie składali w terminie do dnia 11 kwietnia 2022 r. Słuszne jest zatem określenie możliwości przysługujących uczniom, którzy nie zdecydowali się podejść do egzaminu ósmoklasisty, a nie chcą powtarzać VIII klasy w szkole podstawowej. Jest to również odpowiedź na pytania dyrektorów szkół średnich, dotyczące podstawy prawnej do przyjęcia ucznia lub uczennicy z Ukrainy do pierwszej klasy. Wśród zgłaszanych przez dyrektorów i nauczycieli postulatów szczególnie ważne było odstąpienie w roku szkolnym 2021/2022 od stosowania zasad oceniania, klasyfikowania i promowania, określonych w przepisach ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. poz. 1915 ze zm.).

Rzecznik Praw Obywatelskich wyraża nadzieję, że zostaną podjęte starania nad zapewnieniem szerszego wyboru placówek edukacyjnych dla dzieci cudzoziemskich, co wymaga rozbudowania sieci szkół oraz zadbania o kadre pedagogiczną. Niezbędne jest także podniesienie jakości nauczania języka polskiego w szkołach poprzez zagwarantowanie stałego doskonalenia zawodowego nauczycieli i opracowanie dobrych materiałów dydaktycznych. Znajomość języka polskiego na odpowiednim poziomie pozwoli dzieciom i młodzieży w sposób pełniejszy uczestniczyć we wszystkich obszarach życia społecznego oraz zwiększy ich szanse na zdobycie takiego wykształcenia, które będzie odpowiadało ich aspiracjom.

W odniesieniu do innych kwestii Rzecznik chciałby zauważyć, że przepisy projektu ustawy dotyczące domowych punktów wychowania przedszkolnego rodzą pewne pytania związane z nadzorem nad warunkami nauki, opieki i wychowania. Chociaż rezygnacja z obecnie obowiązujących wymogów ma swoje uzasadnienie, kwestie takie jak kwalifikacje osób sprawujących opiekę, poziom higieny w lokalu czy też dostęp do materiałów dydaktycznych będą mieć znaczenie w kontekście bezpieczeństwa najmłodszych oraz realizacji ich prawa do nauki.

Podsumowując, na obecnym etapie propozycja zagwarantowania elastyczności organom prowadzącym i jednostkom oświatowym w kształtowaniu oferty edukacyjnej dla uczniów z Ukrainy w zależności od zaistniałych potrzeb zasługuje na poparcie. Jednocześnie należy rozważyć środki służące temu, aby oferta ta pozostawała na równie wysokim poziomie, jak ma to miejsce w odniesieniu do polskich uczniów i uczennic, zgodnie ze standardami prawa międzynarodowego.

Łączę wyrazy szacunku

Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
/-podpisano elektronicznie/